ECLI:LV:AT:2024:0910.C33263120.39.S

Lieta Nr. C33263120, SKC-66/2024

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2024. gada 10. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Kaspars Balodis, senatores Zane Pētersone un Marika Senkāne

izskatīja rakstveida procesā civillietu /pers. C/ prasībā pret /pers. D/ par kopīpašuma izbeigšanu un parāda piedziņu un /pers. D/ pretprasībā pret /pers. C/ par kopīpašuma izbeigšanu un zaudējumu piedziņu ar trešo personu AS „Swedbank" sakarā ar /pers. D/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 31. janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/ cēla tiesā prasību, vēlāk to grozot un precizējot, pret /pers. D/, lūdzot: 1) piedzīt no /pers. D/ /pers. C/ labā aizdevuma summu 26 517,12 EUR, likumiskos procentus 8312,83 EUR par laiku no 2012. gada 18. decembra līdz 2022. gada 17. janvārim, parādu par nekustamā īpašuma apdrošināšanu 262,48 EUR; 2) izbeigt nekustamā īpašuma /Nosaukums/, /nosaukums/ novadā, kopīpašumu, pārdodot to atklātā izsolē, no iegūtajiem naudas līdzekļiem sākotnēji dzēšot hipotēku AS „Swedbank" un atmaksājot /pers. C/ parādu 35 092,43 EUR.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] /pers. C/ un /pers. D/ 2002. gada 26. aprīlī /nosaukums/ novada zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /numurs A/nostiprinātas īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu ar kadastra numuru /numurs/ /Nosaukums/, /nosaukums/ novadā, katram uz minētā īpašuma ½ domājamo daļu.

Nekustamais īpašums sastāv no zemesgabala 6670 m^2 platībā, viesu nama un palīgēkas.

Sākotnēji puses iegādājās tikai zemesgabalu 6670 m^2 platībā nekustamajā īpašumā /Nosaukums/, /nosaukums/ novadā, kura apbūvei starp /pers. C/, viņa laulāto /pers. G/ un VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka" (pēc reorganizācijas – AS „Swedbank") 2005. gada 16. augustā noslēgts aizdevuma līgums par 90 700 EUR aizdevuma piešķiršanu /pers. C/ atpūtas kompleksa celtniecībai.

/pers. C/ un /pers. D/ mutiski vienojās, ka /pers. D/ atmaksās pusi no aizdevuma summas, tomēr /pers. D/ neizpildīja savas saistības 26 517,12 EUR apmērā. /pers. D/ jāatmaksā viņa vietā segtā aizdevuma summa un jāatlīdzina par nekustamā īpašuma apdrošināšanu veiktie maksājumi.

[1.2] /pers. C/ vēlas izbeigt kopīpašumu, jo /pers. D/ lieto visu nekustamo īpašumu un ir pārkāpis Civillikuma 1068. un 1072. pantā noteikto, bez AS „Swedbank" un /pers. C/ piekrišanas nododot to SIA „Kvisti" nomā. Kopīpašums izbeidzams, nekustamo īpašumu /Nosaukums/, /nosaukums/ novadā, pārdodot publiskā izsolē un iegūto naudas summu sākotnēji novirzot hipotekārās kreditores AS „Swedbank" un /pers. C/ prasījumu segšanai.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1074., 1075., 1587. pantu, Civilprocesa likuma 1., 31., 34., 36., 43., 74., 93., 127., 128., 129. pantu.

[2] /pers. D/ cēlis tiesā pretprasību, vēlāk to grozot un precizējot, pret /pers. C/, lūdzot: 1) izbeigt nekustamā īpašuma /Nosaukums/, /nosaukums/novadā, kopīpašumu, sadalot to reālās daļās – atdalot no zemesgabala ar kadastra numuru /numurs/ zemesgabalu 3335 m^2 platībā vai visu nekustamo īpašumu atstājot /pers. D/ īpašumā un piedzenot no viņa naudas kompensāciju par /pers. C/ mantas daļu atbilstoši lietā esošajam nekustamā īpašuma novērtējumam; 2) piedzīt no /pers. C/ /pers. D/ labā 28 879,76 EUR, ko veido nekustamā īpašuma uzturēšanai nepieciešamie izdevumi 18 415,80 EUR un prasītāja vietā veiktie aizdevuma maksājumi 10 463,96 EUR.

Pretprasības pieteikumā norādīts, ka vispiemērotākais un vistaisnīgākais kopīpašuma dalīšanas veids ir nekustamā īpašuma reāla sadale – zemesgabala dalīšana uz pusēm, atdalot no zemesgabala ar kadastra numuru /numurs/ zemesgabalu 3335 m^2 platībā. Gadījumā, ja nekustamā īpašuma reāla sadale nav iespējama, viss nekustamais īpašums atstājams /pers. D/ īpašumā, piedzenot no viņa naudas kompensāciju par /pers. C/ mantas daļu atbilstoši lietā esošajam nekustamā īpašuma novērtējumam.

/pers. C/ saskaņā ar Civillikuma 1071. pantu ir pienākums atlīdzināt /pers. D/ kopīpašumam taisītos izdevumus. /pers. D/ radušies izdevumi 5792,09 EUR par nekustamajā īpašumā patērēto elektroenerģiju laikā no 2015. gada janvāra līdz 2016. gada augustam, kā arī izdevumi 31 039,48 EUR par nekustamajā īpašumā patērēto dīzeļdegvielu laikā no 2010. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 22. decembrim, kuri nepieciešami nekustamā īpašuma uzturēšanai un saglabāšanai. Puse no izdevumiem par nekustamajā īpašumā patērēto elektroenerģiju un dīzeļdegvielu ir 18 415,80 EUR, kas piedzenami no /pers. C/.

Papildus tam no /pers. C/ atprasāmi arī /pers. D/ veiktie maksājumi prasītājam 10 463, 96 EUR, kurus apliecina AS „Attīstības finanšu institūcija Altum" 2020. gada 6. janvāra izziņa Nr. 02.10-15.

[3] Ar Rīgas rajona tiesas 2022. gada 17. jūnija spriedumu prasība un pretprasība apmierinātas daļēji. Tiesa nosprieda:

1) izbeigt kopīpašumu, pārdodot nekustamo īpašumu /Nosaukums/, /nosaukums/ novadā, publiskā izsolē, tajā iegūto naudas summu sākotnēji novirzot hipotekārā kreditora AS „Swedbank" prasījumu segšanai;

2) piedzīt no /pers. C/ /pers. D/ labā nekustamā īpašuma uzturēšanas izdevumus 14 590,41 EUR.

Pārējā daļā prasība un pretprasība noraidītas.

[4] /pers. C/ iesniedza apelācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to daļā, ar kuru prasība noraidīta un apmierināta pretprasība par zaudējumu atlīdzības 14 590,41 EUR piedziņu.

/pers. D/ iesniedza apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, pārsūdzot to daļā par tiesas izvēlēto kopīpašuma sadales veidu un daļā, ar kurā noraidīta pretprasība par nekustamā īpašuma uzturēšanas izdevumu 3825,39 EUR un prasītāja vietā veikto aizdevuma maksājumu 10 463,96 EUR piedziņu. Attiecībā uz nekustamā īpašuma uzturēšanai nepieciešamo izdevumu atlīdzināšanu /pers. D/ norādījis, ka prasa atlīdzināt izdevumus ēkas apkurei nepieciešamās dīzeļdegvielas iegādei ziemas periodos un elektrības padevei, kas iedarbina apkures sistēmu.

[5] Ar Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 31. janvāra spriedumu prasība un pretprasība apmierinātas daļēji. Tiesa nosprieda:

1) izbeigt kopīpašumu, pārdodot nekustamo /Nosaukums/, /nosaukums/ novadā, publiskā izsolē, tajā iegūto naudas summu sākotnēji novirzot hipotekārā kreditora AS „Swedbank" prasījumu segšanai;

2) piedzīt no /pers. D/ /pers. C/ labā apdrošināšanas maksājumus 262,48 EUR, samaksāto valsts nodevu 11,83 EUR un ar lietas vešanu saistītos izdevumus 2238,50 EUR, kopā 2512,81 EUR.

Pārējā daļā prasība un pretprasība noraidītas.

[6] Atbildētājs/pers. D/ iesniedzis kasācijas sūdzību, pārsūdzot minēto spriedumu pilnā apjomā.

[7] Ar Senāta senatoru kolēģijas 2023. gada 28. jūnija rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar /pers. D/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 31. janvāra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par izdevumu 18 415,80 EUR apmērā piedziņu, un daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu.

[8] Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 31. janvāra spriedumā daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, norādīts, ka konkrētajā gadījumā ir taisnīgi atzīt atbildētājam tiesības saņemt lietā taisīto nepieciešamo izdevumu atlīdzinājumu saskaņā ar Civillikuma 1068. panta trešo daļu.

No pretprasības izriet, ka atbildētājs 18 415,80 EUR uzskata par nepieciešamajiem izdevumiem. Tomēr atbildētāja izdevumi par nekustamajā īpašumā patērēto elektroenerģiju un apkuri nav uzskatāmi nepieciešamajiem izdevumiem Civillikuma 865. panta izpratnē, jo neuztur kopīpašuma būtību, kā arī neizsargā to no pilnīgas bojā ejas, sabrukuma vai izpostījuma. Šie izdevumi uzskatāmi par derīgiem, kas uzlabo lietu un pavairo ienākumus no tās.

Uzskatāms, ka nekustamajā īpašumā elektroenerģijas un apkures izdevumi saistīti ar komercdarbības veikšanu tajā, nevis ar īpašuma aizsargāšanu no bojā ejas. To apliecina prasītāja rakstveida paskaidrojumos par atbildētāja apelācijas sūdzību norādītais, ka saskaņā ar publiski pieejamo informāciju vidējais elektroenerģijas patēriņš mājsaimniecībām 2015. gadā bija 182 kWh, bet atbilstoši atbildētāja iesniegtajai AS „Latvenergo" izziņai kopīpašumā tika patērēti līdz pat 2000 kWh (sk. *publiski pieejamo informāciju „LV portāls"*).

[9] /pers. D/ kasācijas sūdzībā attiecībā uz Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 31. janvāra sprieduma daļu, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, norādīts, ka tiesa nepareizi iztulkojusi Civillikuma 1068. panta trešo daļu kopsakarā ar Civillikuma 865. pantu, atbildētāja izdevumus kļūdaini atzīstot nevis par nepieciešamajiem, bet gan par derīgajiem izdevumiem. Civillikuma 1071. pants noteic, ka uz kopējo lietu gulošās nastas, apgrūtinājumi un lietas uzturēšanai vajadzīgie izdevumi jānes kopīpašniekiem samērīgi ar viņu daļām.

Lietā nav jāpierāda apkures nepieciešamība nekustamajā īpašumā. Apkure ir vajadzīga, lai ēkā izvietotās siltuma un ūdens apgādes sistēmas netiktu izpostītas, tām sasalstot, kas ir vispārzināms fakts.

Tiesa arī nav ņēmusi vērā, ka atbildētājs pretprasībā lūdzis tikai to izdevumu par nekustamajā īpašumā patērēto elektroenerģiju atlīdzināšanu, kuri radušies saistībā ar ēkas apkures tehnikas darbināšanu un kas tādējādi bija nepieciešami ēkas sistēmu izpostīšanas novēršanai. Lietas izskatīšanas gaitā atbildētājs norādījis, ka neprasa tās elektroenerģijas izdevumu daļas atlīdzināšanu, kas patērēta ēkas ekspluatācijai.

Motīvu daļa

[10] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka spriedums atceļams daļā, ar kuru noraidīta pretprasība par nekustamā īpašuma uzturēšanas izdevumu 18 415,80 EUR piedziņu, un daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu, un lieta šajā daļā nododama jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

[11] Pēc vispārējā noteikuma civilprocesā strīds vienmēr saistās ar noteiktām civiltiesiskām interesēm, kuru dēļ puse vai lietas dalībnieks ir ieinteresēts tiesai pierādīt tos faktiskos apstākļus, uz kuriem tiek pamatoti viņu prasījumi un iebildumi. Prasītājs cenšas panākt tā tiesiskā stāvokļa, kāds pastāvēja prasības celšanas laikā grozīšanu, turpretim atbildētājs to nevēlas, jo viņam prasības iesniegšanas brīdī pastāvošie faktiskie apstākļi ir labvēlīgi.

Ja prasītājs, ceļot prasību, cenšas atjaunot savas tiesības, kuras atbildētājs ir aizskāris, vai panākt apstrīdēto tiesību atzīšanu, tad prasītājam ir jāpierāda, ka: 1) viņam piemīt šādas tiesības (prasības aktīvais pamats); 2) atbildētājs šīs tiesības ir aizskāris vai apstrīd (prasības pasīvais pamats).

Savukārt tiesai, taisot spriedumu, ir saistošs prasītāja materiāltiesiskais prasījums, kura pamatotību tai ir jāpārbauda, kā arī pamats – apstākļi (juridiskie fakti), uz kuriem prasītājs balsta savu prasījumu (sk. *Civilprocesa likuma 93. panta pirmo daļu un 92. pantu; sal. Senāta 2012. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. SKC-248/2012, C07090808, 8.1. punktu, 2016. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-397/2016, C04225411, 7. punktu, 2017. gada 30. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-221/2017, C28409813, 7. punktu*).

Tātad tiesas uzdevums, izšķirot ikvienu strīdu, ir detalizēti izvērtēt, vai prasītāja norādītie apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, guvuši apstiprinājumu, un kādas juridiskās sekas piemērojamās materiālo tiesību normas sastāvs saista ar lietas iztiesāšanas gaitā noskaidrotiem faktiem.

Arī juridiskajā literatūrā uzsvērts, ka tiesnesim, kuram jāizšķir noteikts tiesisks strīds noteiktā tiesas procesā, ir jāmeklē konkrētam gadījumam atbilstoša norma un ar iztulkošanas palīdzību jāpārbauda tās jēga, lai konstatētu, vai normā paredzētās tiesiskās sekas ir piemērojamas konkrētajam faktiskajam sastāvam (sk. *Dr. Norberts Horns. Ievads tiesību zinātnē un tiesību filozofijā.// Likums un Tiesības, 2. sējums Nr. 7(11), jūlijs, 2000, 198. lpp.*).

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa minēto uzdevumu nav izpildījusi.

[12] Tā kā atbildētājs lūdzis atzīt par nepieciešamiem un viņam atlīdzināt izdevumus par nekustamā īpašuma apkurināšanai patērēto dīzeļdegvielu, kā arī par elektroenerģiju, piedzenot no prasītāja kā ½ domājamās daļas īpašnieka pusi no minētajiem izdevumiem, tad tiesas uzdevums bija noskaidrot, vai atbildētāja izdevumi uzskatāmi par nepieciešamajiem izdevumiem. Kā vairākkārt uzsvērts kasācijas sūdzībā, tad tiesa minētos atbildētāja izdevumus

atzinusi par derīgajiem, nevis nepieciešamajiem izdevumiem tādēļ, ka tā nepareizi iztulkojusi Civillikuma 1068. pantu kopsakarā ar šā likuma 865. pantu.

[12.1] Civillikuma 1068. panta pirmajā un otrajā daļā nostiprināts vispārīgs princips, ka rīkoties ar kopīpašuma priekšmetu, tostarp apgrūtināt to ar lietu tiesībām, atsavināt to visā tā sastāvā vai arī pa daļām vai arī kaut kādi to pārgrozīt, drīkst tikai ar visu kopīpašnieku piekrišanu. Savukārt Civillikuma 1068. panta trešās daļas pirmajā teikumā norādīts, ka izņēmums no šā panta pirmās un otrās daļas noteikumiem pielaižams tajā gadījumā, kad kāds no kopīpašniekiem izdara kopīpašuma priekšmetā tādas pārgrozības, ko prasījusi nepieciešama vajadzība, piemēram, nepieciešamu ēkas izlabojumu.

Senāts ir atzinis, ka Civillikuma 1068. panta trešā daļa paredz izņēmuma situāciju, kurā viens no kopīpašniekiem ir tiesīgs patstāvīgi izdarīt izmaiņas kopīpašuma priekšmetā kopējas lietas saglabāšanas un uzturēšanas nolūkā, piemēram, lai glābtu kopīpašuma priekšmetu no bojāejas vai neatgriezeniskas sabojāšanās. Tas nozīmē, ka kopīpašnieks bez citu piekrišanas var rīkoties, lai uzturētu lietas būtību vai pasargātu to no pilnīgas bojāejas, sabrukuma vai izpostījuma. Tā kā norma ir vērsta uz efektīvu kopīpašuma apdraudējuma novēršanu, arī līdzekļiem, kas tiek izmantoti šā apdraudējuma novēršanai, jābūt objektīvi nepieciešamiem un konkrētajam gadījumam adekvātiem. Par Civillikuma 1068. panta trešajā daļā nostiprinātajam izņēmumam atbilstošu nevarētu uzskatīt atsevišķa kopīpašnieka rīcību, ja situācija objektīvi nav ārkārtēja un neprasa nekavējošu rīcību. Kopīpašniekam jāspēj pamatot, ka, viņa rīcībai izpaliekot, kopīpašuma priekšmetam draudētu bojā eja vai neatgriezeniska rakstura šķērsļi tā ekspluatēšanai (sk. *Senāta 2021. gada 2. jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-362/2021, ECLI:LV:AT:2021:0702.A420171418.12.S, 16. punktu*).

Savukārt tiesību doktrīnā ir norādīts, ka Civillikuma 1068. panta trešajā daļā lietoto vārdu „pārgrozības, ko prasījusi nepieciešama vajadzība" gadījumā runa ir par nepieciešamajiem izdevumiem šā likuma 865. panta izpratnē jeb tādiem izdevumiem, kas taisīti, lai uzturētu kopējās lietas vai tās sastāvdaļas būtību vai aizsargātu to no pilnīgas bojā ejas, sabrukuma vai izpostījuma, piemēram, izdevumi vētras rezultātā bojāta mājas jumta vai drupošas fasādes remontam, sasistas loga rūts vai plīsušas ūdensvada caurules nomaiņai, vai arī mājlopu barošanai (sk. *Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 258. lpp.*).

Civillikuma 866. pantā noteikts, ka nepieciešamie izdevumi atlīdzināmi katram, kas tos taisījis, izņemot personu, kas lietu dabūjusi noziedzīgā ceļā. Tātad Civillikuma 1068. panta trešā daļa kopsakarā ar šā likuma 865. un 866. panta noteikumiem paredz kopīpašniekam tiesības prasīt kopīpašuma objektam taisīto nepieciešamo izdevumu atlīdzību samērīgi ar viņa daļu kopīpašumā.

[12.2] No attiecīgajiem pārsūdzētā sprieduma motīviem redzams, ka tiesa ir 1) atsaukusies uz Civillikuma 1071. pantu, saskaņā ar kuru uz kopējo lietu guļošās nastas, apgrūtinājumi un lietas uzturēšanai vajadzīgie izdevumi jānes kopīpašniekiem samērīgi ar viņu daļām un 2) faktiski atzinusi, ka atbildētājam ir tiesības prasīt lietai taisīto izdevumu atlīdzināšanu, ja viņa rīcība atbilstu Civillikuma 1068. panta prasībām un izdevumi būtu uzskatāmi par nepieciešamajiem. Saīdzinājumam norādāms, ka tiesa, atsaukdamās uz Civillikuma 1071. un 865. pantu, otra kopīpašnieka, proti, prasītāja, labā kā nepieciešamos izdevumus ir piedzinusi no atbildētāja pusi no prasītāja izmaksām kopīpašuma objekta apdrošināšanai.

Tomēr tiesa uzskatījusi, ka resursu patērēšana komercdarbībai ir vērsta nevis uz īpašuma saglabāšanu, bet gan ienākumu pavairošanu, un tādēļ pretprasījums par izdevumu atlīdzināšanu 18 415,80 EUR apmērā ir noraidāms pilnībā, ņemot vērā Civillikuma 867. panta noteikumus, kuros regulēta derīgo izdevumu atlīdzināšana, kopsakarā ar minētā likuma 1068. panta trešajā daļā minētajiem kritērijiem.

[12.3] Var secināt, ka apelācijas instances tiesa ir pareizi izpratusi Civillikuma 1068. un 865. panta noteikumu saturu, un tai nevar pārmest minēto normu kļūdainu iztulkojumu jeb interpretāciju. Izskatāmajā lietā nozīme ir citam materiālo tiesību normu piemērošanas aspektam, proti, tam, vai tiesa Civillikuma normas par kopīpašuma priekšmetam taisīto izdevumu atlīdzināšanu ir pareizi attiecinājusi uz lietas faktiskajiem apstākļiem.

[13] Senāta ieskatā apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi kļūdas lietas faktisko apstākļu juridiskajā kvalifikācijā, noskaidrojot to, vai atbildētāja izdevumi par kopīpašuma objekta apkurināšanu un elektroenerģiju, kurus viņš prasa atlīdzināt, atbilst Civillikumā noteiktajām nepieciešamo izdevumu pazīmēm.

[13.1] Izskaidrojot nepieciešamo izdevumu jēdzienu, Senāts ir norādījis, ka par nepieciešamajiem izdevumiem Civillikuma 865. panta izpratnē atzīstami tādi izdevumi, kuri nodrošina lietas būtības uzturēšanu un kuru taisīšanas rezultāts līdz ar to ir lietas galveno īpašību saglabāšana (sk. *Senāta 2022. gada 18. maija sprieduma lietā Nr. SKC - 79/2022, ECLI:LV:AT:2022:0518.C29737912.19.S, 11.1. punktu*). Senāta judikatūrā, raksturojot iespējamos nepieciešamo izdevumu veidus, ir atzīts, ka jēdziens „izdevumi" Civillikuma 1071. panta izpratnē saprotams visplašākā nozīmē, aptverot aptver ne tikai kopējās lietas saglabāšanas un uzturēšanas izdevumus (šaurākā nozīmē), bet arī tās apsaimniekošanas, pārvaldīšanas, remonta, pārbūves (pārveidošanas), apdrošināšanas un citus izdevumus, kas saistīti ar kopējo lietu (sk. *Senāta 2019. gada 13. jūnija sprieduma paplašinātā sastāvā lietā Nr. SKC-22/2019, ECLI:LV:AT:2019:0613.C28151308.1.S, 15.1. punktu*). Nekustamā īpašuma gadījumā izdevumu nepieciešamība izvērtējama katrā gadījumā individuāli, ņemot vērā konkrētā nekustamā īpašuma raksturu un vajadzības (sk. *Senāta 2019. gada 13. jūnija sprieduma paplašinātā sastāvā lietā Nr. SKC-22/2019, ECLI:LV:AT:2019:0613.C28151308.1.S, 15.4.1. punktu*).

Tātad arī kopīpašnieka izdevumi kopīpašumā esošās ēkas apkurei, tostarp izdevumi elektroenerģijai, kas nepieciešama apkures sistēmas funkcionēšanai, var pilnībā vai kādā to daļā atbilst nepieciešamo izdevumu pazīmēm.

Tiesa atbildētāja izdevumus kopīpašuma objekta apkurināšanai un izlietotās elektroenerģijas apmaksai uzskatījusi par derīgajiem izdevumiem tādēļ, ka atbildētājam piederošā komercsabiedrība nekustamo īpašumu izmanto komercdarbībai un minētie izdevumi tādēļ vērsti uz lietas uzlabošanu un ienākumu pavairošanu no tās. Senāta ieskatā tiesa, attiecinot Civillikuma normas par izdevumu atlīdzību uz lietas faktiskajiem apstākļiem, izdevumu juridisko kvalifikāciju nepamatoti saistījusi vienīgi ar komercdarbību kā kopīpašuma objekta izmantošanas veidu. Proti, pārsūdzētajā spriedumā izdevumu juridiskā daba noteikta, izceļot komerctiesiskos, bet, pienācīgi nenovērtējot, lietu tiesību aspektus.

Kaut arī komercdarbība saskaņā ar Komerclikuma 1. panta otrajā daļā noteikto notiek peļņas gūšanas nolūkā, noteikta veida izdevumi vai to daļa, kas taisīti komercdarbībā izmantotam nekustamam īpašumam, var atbilst Civillikumā noteiktajām nepieciešamo izdevumu pazīmēm. Neraugoties uz to, ka ēkas apkurināšana un izdevumi apkures sistēmai nepieciešamajai elektroenerģijai nodrošināja kopīpašuma objekta kā viesu nama komerciālu izmantošanu, var piekrist kasācijas sūdzības argumentiem par to, ka, ēku neapkurinot, sala rezultātā varēja tikt nodarīti postījumi ēkas substancei, visupirms tās siltuma un ūdens apgādes sistēmai.

Tātad tiesa atbildētāja izdevumus ēkas apkurināšanai un elektroenerģijas apmaksai kvalificējusi kā derīgos izdevumus, pienācīgi neapsverot, vai un ciktāl minētie izdevumi izskatāmās lietas tiesiskajos un faktiskajos apstākļos atbilst Civillikuma 865. un 1071. pantā minētajām nepieciešamo izdevumu pazīmēm.

[13.2] Senāts piekrīt kasācijas sūdzībā uzsvērtajam, ka ēku apkure ir nepieciešama, lai sals ziemā neizpostītu ēkas un tajās izvietotās siltuma un ūdens apgādes sistēmas, un tas ir vispārzināms fakts, kas izskatāmajā lietā nav īpaši jāpierāda.

Civilprocesa likuma 96. panta pirmā daļa noteic, ka, ja tiesa atzīst kādu faktu par vispārzināmu, tas nav jāpierāda. Pie šādiem faktiem pieder vēstures notikumi, dabas notikumi, kā arī vispārzināmas, uz pieredzi pamatotas patiesības. Jautājumu par to, vai fakts uzskatāms par vispārzināmu, izšķir tiesa. Ja tiesa atzīst faktu par vispārzināmu, tā var atbrīvot lietas dalībniekus no pierādījumu iesniegšanas (sk. *Senāta 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-457/2019, ECLI:LV:AT:2019:0221.C30620116.13.S, 7.2. punktu*). Par vispārzināmu faktu nevar atzīt tādas ziņas, kurām ir tikai augsta varbūtība, jo tādām ziņām var būt nepieciešami pierādījumi (sk. *Senāta 2024. gada 27. marta sprieduma lietā Nr. 25/2024,*

ECLI:LV:AT:2024:0327.C32258517.19.S, 17.1. punktu).

Tas, ka Latvijas klimatiskajos apstākļos ir jāapkurina ēkas, lai sals nenodarītu postījumus tajās esošajām siltuma un ūdens apgādes sistēmām un pašām ēkām, ir vispārzināms fakts, kas norāda uz apkurināšanai taisītajiem izdevumiem kā nepieciešamajiem izdevumiem to pilnā apmērā vai vismaz kādā šo izdevumu daļā. Minētā fakta vispārzināmais raksturs tomēr neatbrīvo lietas dalībnieku no pienākuma iesniegt pierādījumus par izdevumiem apkures nodrošināšanai, bet tiesu – no šo pierādījumu novērtēšanas.

No pārsūdzētā sprieduma motīviem redzams, ka apelācijas instances tiesa ir pārbaudījusi pirmās instances tiesā atbildētāja iesniegtos pierādījumus par izdevumiem par elektroenerģiju un ziemas periodos patērēto dīzeļdegvielu, taču ir sniegusi kļūdainu juridisko novērtējumu nodibinātajiem faktiem. Tātad tiesa nav pienācīgi izpildījusi Civilprocesa likuma 193. panta piektajā daļā minēto prasību sprieduma motīvu daļā norādīt lietas apstākļu juridisko novērtējumu.

[14] Apkopojot visu iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka materiālo tiesību normu, proti, Civillikuma 865. un 1071. panta, nepareiza piemērošana, kā arī procesuālo tiesību normu pārkāpumi (Civilprocesa likuma 96. panta pirmā daļa, 193. panta piektā daļa) varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas daļā par izdevumu 18 415,80 EUR piedziņu, tādēļ apelācijas instances tiesas spriedums šajā daļā atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums atceļams arī attiecībā uz tiesāšanās izdevumu piedziņu, jo šā jautājuma izspriešana ir atkarīga no lietas izskatīšanas rezultāta.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2023. gada 31. oktobra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta pretprasība par izdevumu 18 415,80 EUR piedziņu, un daļā par tiesāšanās izdevumu piedziņu, un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā;

atmaksāt /pers. D/ drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis Senatore Z. Pētersone Senatore M. Senkāne